

Ika Prpa-Stojanac

Rekonstrukcija staklenoga tanjura iz Salone

Ika Prpa-Stojanac
HR, 21000 Split
Arheološki muzej u Splitu
Zrinsko-Frankopanska 25

U članku se opisuje rad na rekonstrukciji tanjura od slobodno puhanoga stakla iz Salone koji se datira od 2./3. do početka 5. stoljeća poslije Krista. Postupak je sličan rekonstrukciji keramičkih posuda. Razlika je u materijalu koji se koristi. Za lijepljenje i rekonstrukciju staklenoga tanjura koristio se Araldite 2020 A/B. Površina je ispolirana kako bi rekonstruirani dijelovi dobili na prozirnosti.

Ključne riječi: rekonstrukcija, tanjur, Araldite 2020 A/B

UDK: 904:748(497.5 Solin)

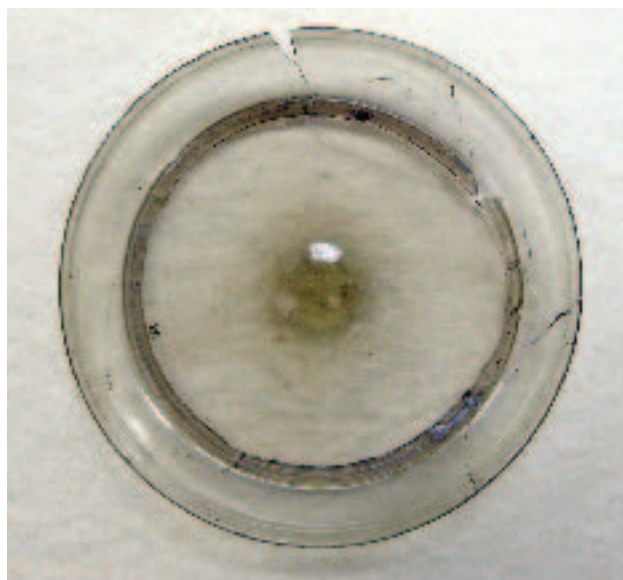
Stručni članak
Primljeno: 8. svibnja 2012.

Uvod

Prikazat ćemo rad na rekonstrukciji tanjura od slobodno puhanoga stakla iz Salone koji se čuva u Arheološkom muzeju u Splitu, inventarni broj G 39. Datira se u razdoblje od 2./3. do početka 5. stoljeća poslije Krista.¹ Izrađen je od gotovo bezbojnoga stakla, smečkasto-sivkaste nijanse na debljim dijelovima, visine 2,25 cm, promjera 17,8 cm, promjera dna 13,9 cm. Blago konkavno (u središtu) koso izvučena stijenka završava profiliranim obodom zaobljena ruba i stoji na prstenastoj nozi koja rubi nepravilno zaravnjeno dno, zbog čega je tanjur pomalo nestabilan. Ranije je bio slijepljen od 10 ulomaka, a na tri mjesta nedostaju dijelovi (sl. 1).

Na tanjuru je bila potrebna restauratorska intervencija jer je, između ostalih staklenih predmeta iz fundusa splitskoga Arheološkog muzeja, predviđen kao eksponat za izložbu Glas im Alltag koja se održala u Bärnbachu godine 2010.

Rad na staklenim predmetima vrlo je zahtjevan, bilo da se radi o čišćenju, spajanju ulomaka ili o rekonstrukciji. Oni su vrlo lomljivi, prozirni i, u ovom slučaju, tankih stijenki. Postupak njihove rekonstrukcije sličan je rekonstrukciji keramičkih posuda. Razlika je u vrsti materijala koji se obrađuje i koristi za lijepljenje ulomaka i popunjavanje dijelova koji nedostaju. Za rekonstrukciju keramičkih predmeta najčešće se koristi gips, a za lijepljenje ulomaka PVA ljepila. Za staklene predmete koriste se

Slika 1.
Zatečeno stanje (snimila Ika Prpa-Stojanac)

plastične smjese ili punila. Restauratori koji su radili na rekonstrukcijama keramičkih posuda imaju iskustvo koje im može pomoći u radu na staklu.² Da bi rekonstrukcija bila uspješna, između ostaloga, potrebna je i spretnost samoga restauratora.

1 Z. Buljević 2002, I, str. 460, 462; II, str. 210-211, kat. br. 11.

2 Usp. I. Donelli <1988>; I. Donelli 1992; I. Prpa-Stojanac <2005>; I. Prpa-Stojanac 2011; Z. Znidarčić 2009.

Zatečeno stanje i priprema

Pregledavajući spojeve povećalom, a zahvaljujući prozirnosti stakla, mjesta na kojima nije bilo ljepila nakon prijašnje intervencije bila su lakše vidljiva. Odlučila sam izbjeći odljepljivanje cijeloga tanjura jer se moglo dogoditi da poneki ulomak pukne, a i zbog termina izložbe bila sam vremenski ograničena. Zbog toga sam na tim mjestima intervenirala dvokomponentnim ljepilom Araldite 2020 A/B.³ Smjesa je u tekućem stanju te lako prodire u pukotine pa je to jedna od pogodnosti za rad na staklu.

Rekonstrukcija stakla uvijek je zahtjevna, naročito ako je predmet tankih stijenki i ako je spajan od nekoliko ulomaka, što je slučaj s ovim tanjurom koji je spojen od 10 ulomaka (sl. 2). Problem nastaje i pri obradi rekonstrukcije – staklo je lomljivo, a njegove stijenke su tanke pa sam predmet ne podnosi mehanički rad, tj. vibriranje. U ovom slučaju odlučila sam napraviti rekonstrukciju pomoću Aralditea 2020A/B. Smjesa je pogodna za rekonstrukciju stakla jer se daje lako obraditi, a nakon obrade je prozirna.

Ljepilo je u tekućem stanju iglom nanešeno na spojeve. Na taj način ono popunjava pukotine i zalijepi ulomke. Kad se ljepilo na spojevima osuši, može se započeti s rekonstrukcijom dijelova koji nedostaju jer je tanjur dobio na čvrstoći.

Rad na rekonstrukciji

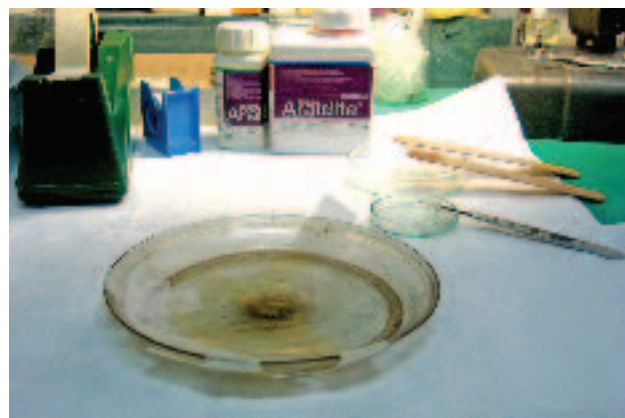
Pomoću alkohola očišćeni su spojevi od mogućih naslaga masnoće. Nije bilo potrebe za izradom kalupa za dijelove koji nedostaju jer površine koje treba rekonstruirati nisu velike. Za to su bile dovoljne papirnate ljepljive trake (sl. 3). Pripremljenu smjesu Aralditea 2020 A/B treba ostaviti neko vrijeme da se počne stvrdnjavati. Kad postigne gelastu gustoću, može se nanositi na papirnate trake. Nakon nanošenja smjese, praćenja procesa stvrdnjavanja i završenoga stvrdnjavanja smjese papirnate ljepljive trake je trebalo skinuti. Nakon 24-satnoga stvrdnjavanja višak smjese obrađen je mehanički. Za to su korišteni modelarski motor s gibljivom osovinom s nastavcima vodobrusnoga papira i skalpeli raznih oblika (sl. 4). Pri brušenju, tj. skidanju viška smjese, obvezno treba koristiti zaštitnu masku uz odgovarajuću ventilaciju. Budući da ne postoji konzervatorska dokumentacija o prijašnjem načinu rada na tanjuru, nema podataka koje se ljepilo koristilo prilikom spajanja ulomaka. Za odstranjivanje viška staroga ljepila nisu korištena otapala. Višak staroga i novoga

Slika 2.
Priprema za nanošenje smjese Aralditea 2020 A/B
(snimila Ika Prpa-Stojanac)

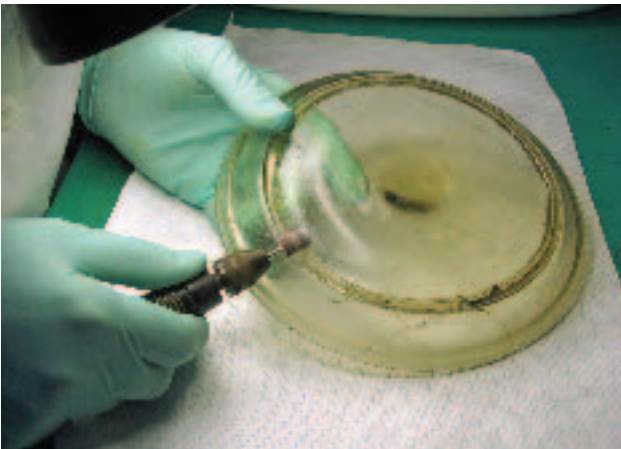
ljepila s površine na spojevima odstranjen je mehanički pomoću skalpela. Pri ovakvom radu treba koristiti mikroskop ili povećalo.

U smjesu za rekonstrukciju nisu dodavani pigmenti boje kako bi se lakše uočili dijelovi koji su rekonstruirani. Da bi rekonstruirani dijelovi dobili na prozirnosti, na kraju je površinu potrebno ispolirati. Kako bi se odstranili

Slika 3.
Papirnate trake služe umjesto kalupa
(snimila Ika Prpa-Stojanac)

³ Rekonstrukciju skifosa koji je bio eksponat na izložbi Narona – Augusteum u Oxfordu, Barceloni i Vatikanskim muzejima, a sada je izložen u stalnom postavu Muzeja Narona, kolege iz tih muzeja pozitivno su ocijenili.

Slika 4.
Mehanička obrada viška smjese (snimio Tonći Seser)

ostaci nečistoće, tanjur je prebrisan alkoholom. Ovakvim postupkom dodatnoga lijepljenja i rekonstrukcije tanjur je postao kompaktniji i čvršći, spreman za transport i izlaganje na izložbi (sl. 5).⁴

Slika 5.
Rekonstruirani tanjur (snimila Ika Prpa-Stojanac)

Literatura

- Z. Buljević 2002 Zrinka Buljević, *Monokromni stakleni tanjuri*, Longae Salonae I, II, Split 2002, I:455-467, II:207-211.
- I. Donelli <1988> Ivo Donelli, *Rekonstrukcija staklenih čaša s Bribira*, Starohrvatska prosvjeta 17/1987, Split <1988>, 163-168.
- I. Donelli 1992 Ivo Donelli, *Rekonstrukcija triju kasnoantičkih staklenih balzamarija s lokaliteta »Dobrić« iz Trogira*, Diadora 14, Zadar 1992, 449-457.
- I. Prpa-Stojanac <2005> Ika Prpa-Stojanac, *Čišćenje, lijepljenje, restauracija i konzervacija stakla Narona -Augusteum*, Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku 97/2004, Split <2005>, 161-163.
- I. Prpa-Stojanac 2011 Ika Prpa-Stojanac, *Rekonstrukcija kasnoantičke staklene čaše iz Resnika*, Kaštelanski zbornik 9, Kaštela 2011, 33-39.
- Z. Znidarčić 2009 Zrinka Znidarčić, *Rekonstrukcija rimske staklene urne*, Prvi susreti sekcije restauratora i preparatora Hrvatskog muzejskog društva, Zagreb 2009, 20.

⁴ Zahvaljujem Slobodanki Antičić na pomoći pri radu na ovom članku.

Summary

Ika Prpa-Stojanac

Reconstruction of a Glass Plate from Salona

Key words: reconstruction, plate, Araldit 2020 A/B

The paper presents reconstruction of a plate made of free-blown glass, of Salona, inv. no. G 39, sized 2.25 cm in height, 17.8 cm in diameter, and 13.9 in the bottom diameter, dated to the 2nd/3rd to early 5th centuries. The reconstruction procedure is similar to reconstruction of ceramic vessels. The difference is in the material used. In gluing and reconstruction of the glass plate was used Araldit 2020 A/B. The prepared mixture, once hardened, was applied evenly with a spatula onto paper bands. The hardening process, separation of the paper bands, grinding, that is, removing of surplus of the mass by grinding, are followed by polishing of the reconstructed piece. This procedure of additional gluing and reconstruction made the plate more compact and harder.